

een vrij vroeg stadium af steun hadden verleend aan het verzet (bijvoorbeeld door onderduikers in dienst te nemen) en aan het illegale werk. Waar was die collaboratie in zulk een omvang geschied en waar stond er zo weinig tegenover dat zuivering van de directie en eventueel ook van de raad van commissarissen geboden was? Wij zijn in hoofdstuk 1 van deel 7 van ons werk op de problematiek van de economische collaboratie dieper ingegaan. 'Had men', zo schreven wij, 'collaboratie in de zin van het op enige wijze bijdragen tot de versterking van het Duitse oorlogspotentieel strafbaar gesteld, dan had men na de oorlog vrijwel het gehele Nederlandse volk voor de rechter moeten dagen – een absurd en trouwens ook onbillijk denkbeeld'; onbillijk omdat er in ruime mate sprake was geweest van de harde dwang der economische feiten. 'Tot een billijke beoordeling van elk rijksbureau, van elke bedrijfstak, ja van elk bedrijf komt men alleen', schreven wij verder, 'wanneer men het tijdens de bezetting gevoerde beleid nauwkeurig nagaat en het vergelijkt met het beleid dat door verwante rijksbureaus, verwante bedrijfstakken en verwante bedrijven gevoerd is.' Hoeveel hieraan vastzat, zullen wij in deel 12 uiteenzetten; hier willen wij er allereerst op wijzen dat de Londense regering gemeend had, op dit gebied geen taak te hebben; zij had niets voorbereid en het Militair Gezag dus ook geen wettelijke basis gegeven voor enig ingrijpen.

Dit leidde in het bevrijde Zuiden tot aanzienlijke spanningen – spanningen die bijvoorbeeld ontstonden toen de Geallieerde strijdkrachten voor allerlei werkzaamheden die met de grootst mogelijke spoed moesten worden uitgevoerd, hier en daar aannemers gingen inschakelen die op grote schaal voor de *Wehrmacht* werkzaam waren geweest. Zeker, er waren aannemers die zich op allerlei wijzen aan zulk werk hadden onttrokken of het zelfs hadden geweigerd – zij waren een groot deel van of zelfs al hun werkmateriaal kwijtgeraakt en hadden vele arbeiders elders emplot zien zoeken. Werkmateriaal was bij de collaborateurs aanwezig en aan arbeiders hadden dezen nooit gebrek gehad. Wanneer dus een bestaand vliegveld moest worden hersteld of een nieuw aangelegd, dan gunden de Geallieerde officieren zich soms de tijd niet om na te gaan wat de voor het werk in aanmerking komende aannemers tijdens de bezetting hadden gedaan, en dat interesseerde hen ook nauwelijks. Het vliegveld moest af komen – er konden dan aannemers ingeschakeld worden die in de betrokken streek hun goede naam waren kwijtgeraakt. De bevolking ergerde zich er aan en de illegale werkers ergerden zich dubbel, maar men kon tegen zulk een gebeuren aanvankelijk niets ondernemen. De ontevredenheid steeg dus. Bedrijven waar een sterke